

FANTASTIČNO PUTOVANJE

U najvećoj dvorani mederovačkog Radničkog doma, u kojoj se održavala maturlna zabava učenika Srednje tekstilne škole, nije bilo otmjenno. Ne zbog toga što se to nije događalo negdje na moru, u nekom od hotela A kategorije ili u inozemstvu, niti stoga što nijedna toaleta na lijepim radničkim i seljačkim djevojkama nije bila iz Trsta, već zato što je poluprazna dvorana zjapila kao krezuba čeljust. U njenom je dnu bilo postavljeno nekoliko spojenih stolova prekrivenih bijelim stolnjacima — kao odar s kojeg su upravo iznijeli mrtvaca — a na čelu im je sjedila pjegava razrednica u visokom stupnju trudnoće, u društvu svoje starije i neudate sestre, bez i jednog profesora uza se koji bi uveličao ovu zabavu.

»Luda si zbog te haljine, ona mi baš ništa ne znači... Ne zanima me da li su ti je kupili na sniženju u osječkoj Svilani, ili nisu, ni tvoje salonke istrošenih peta — od kabastog hoda tvoje mlade strine — ja te, ionako, najviše volim bez odjeće i obuće... Dodi, povest ću te na fantastično putovanje... Moći ćeš za njega obući što god budeš poželjela... čak i ono što si do sada vidala samo u inozemnim modnim revijama sad će biti tvoje... Izbor ovisi samo o tvojoj mašti...«

S glavom na njegovom ramenu Silvija je plakala sve vrijeme, neutješno. Sebastijan nije znao da li ga je čula jer ništa nije odgovarala. Između kratkih i isprekidanih jecaja ponavljala je sve praznija: »A ja sam toliko iščekivala taj dan...!«

»Nikada ništa nemoj očekivati, pa se nećeš nikada razočarati.« Izveo ju je van i poveo do istrunulog bureta kraj stanične zgrade uz koju su smrdjeli karbolineumskim uljem premazani zidovi zahoda. Prao joj je kišnicom zelenilom zasjenčane kapke, ruž s usana, puder s lica — čitavu kolekciju čuvene Margaret Astor. Oprao joj uplakano lice, sušio je poljupcima mokru i uplakanu.

Stari željezničar promatrao ih je kao da nikad nije vidio dvoje koji se ljube. Silvija je šmrcala i okretala glavu. Sebastijan mu se časkom vratio. »Silvija večeras ima maturlnu zabavu«, rekao mu je povjerljivo, »a otac joj nije htio kupiti novu haljinu, ni nove cipele, a sâm je sebi

kupio sve novo, ne od šešira do cipela nego od gaća do šešira... I ona je vrlo nesretna zbog toga... Nemoj to nikad učiniti svom djetetu, stari!»

Između čađavih zvižduka što su zaglušivali, željezničar je iz blizine buljio u njega a on je već odlazio sa Silvijom, obgrlivši joj nježno ramena.

Prošli su mimo sive duge zgrade staničnog magazina, pa uz stan šefa stanice u čijem su vrtu cvjetali prekrasni crveni i bijeli jorgovani. Silvija je prošla ispod njih udišući njihov miris — u kišnoj noći mirisali su intenzivnim mirisom.

»Ti idi, ja ću te stići«, rekao joj je.

Brzo se vratio. »Vidiš«, rekao joj je, »u vrijeme kada to više nitko ne čini, ja tebi donosim cvijeće... Jesi li, u svom malom životu, ikad vidjela da momak curi donosi cvijeće? Pazi, još je mokro od kiše... Baci taj KV-maturalni karanfil... I ne gledaj mi ruke, progonio me šefov pas; umakao sam mu, ali sav sam se izgremao...«

Silvija je bila ozarena. Stezala je uza se rukovet jorgovana; on kao onaj mali iz Vorančeve priče koji je materi donio đurđice iz Pakla.

Kamo ideš?

Nikamo.

I ja idem u tom pravcu.

Stigli su do Sebastijanove »bube« i sručili se u nju.

»Hajde, stara, odvezi nas daleko odavde«, rekao je ocvalom »Volks-wagenu«. Stara se zagrcnula nekoliko puta, od navale benzina i gasa, a onda poslušno zabrundala... Novougrađeni »Blaupunkt« javio se zabavnom glazbom. Jednom rukom Sebastijan je upravljao automobilom, drugom je grlio Silviju, privlačio je k sebi. Ona se povijala poslušno pod naletima njegove ruke. Ljubio ju je po licu razgoraćenih očiju, zatvarajući ih kratko u strasti, prelazeći čitavim vozilom punu bijelu liniju, s lijeve strane asfaltne trake. Prolazili su putom omeđenim s obje strane šumom, u kojoj su se nejednako gubila svjetla automobila sudarajući se sa crnim stablima, na zavojima. Utišao je radio.

»Ti mi pjevaj, Silvija.« Ona se razočarano smiješila, na silu, kroz suze. Dugo je šutjela, a onda je odista zapjevala. Najprije posve tiho — jedva čujan glas teško se kotrljao s usana, više recitativan nego pjevan — a onda i glasnije, njemu neku nepoznatu pjesmu, baladičnu.

Sebastijan je izvadio kutiju »kenta« i zapalio dvije cigarete, odjednom, jednu joj je pružio.

»Da je ova „buba“ čestita, sada bi crkla negdje na najcrnjem dijelu ovog šumarka«, rekao se.

Nije mu odgovorila.

»Silvija, zašto vaša maturalna nije bila na polugodištu?«

»Molim te, nemoj o maturalnoj«, uzdahnula je.

Kimnuo je glavom razumijevajući.

»Pitaj me kamo te vozim!«

Odmahnula je glavom tresući frizurom kakvu još u životu nije imala.

»Odvezi me nekamo odakle se više neću znati vratiti ... Ostavi me da živim u nekom boljem svijetu ...«

»Ništa lakše od toga, draga, pokazat ću ti bezbroj svjetova, koji postoje izvan ovoga ... Izbor svakog ovisi o tvojoj volji ...«

Zaustavili su se u posve razrijeđenoj šumici. Prešli su preko improviziranog visećeg mostića, razapetog između gole obale i lađe zvane »Galeb«.

»Kamo me to vodiš, Sebastijane? Kakav je to „Galeb“?«

»Riječni, zar ne vidiš? Nismo na moru, nego među žabama i komarcima, na dalekom dunavskom rukavcu ... Pođimo u potpalublje, draga.«

Na prvoj stepenici zavojitog stepeništa koje se spuštalo u utrobu broda, ona ga upitno pogledala, zastajkujući posljednji put.

»Dodi«, pozvao ju je.

Sišla je za njim i pustila je da ju povede između tjelesa koja su već bila na »putovanju«. Zaobišli su izdignut prostor određen za glazbenike, u potrazi za slobodnim ležajem.

Uokolo su se muvali atletski građeni momci u mornarskim majicama. »Nije to glazba pop-grupe iz mederovačkog Radničkog doma, ovdje svira društvo malih anđela.«

»Da li mi to plovimo?«

»Ne, ne plovimo ... Ovaj „Galeb“ čuči do koljena u riječnom mulju.«

Izostao je čak i Vinko koji je svoj dolazak uvjetovao doboš-tortom i dvjema bocama vinjaka (što je stajalo na jednom kraju stola, kao na karminama) a koji će se u ponedjeljak ispričati nekim simpozijumom. Istina će ipak biti u tome što je kurtoazno prihvatio poziv koji su mu uputili ali mu se nije dolazilo, jer je u svojoj davnoj mladosti upamtio mnoge otmjenije zabave, pa iako je poslije rata izmijenio svoj pogled na njih, nije izmijenio i svoj želudac — a taj je sindikalni žderač i ispijač dobro znao da ovo neće biti takva zabava i da ovdje ne može očekivati ni besplatni riblji paprikaš, ni pohanog smuđa, ni ražnjiće, uglavnom ništa osim pića, koje mora sâm naručiti, i zatim platiti. Pa zašto onda da dolazi?

»U kom si znaku rođena?«

»25. IX, Vaga.«

»Danas ti se smiješi horoskop, draga ... Trgnite se iz apatije koja vas čini umornom od života. Niste ni prva ni posljednja osoba koja je doživjela razočaranje. To nije razlog da život smatrate promašenim i propalim. Osvrnite se oko sebe i vidjet ćete radost na svakom koraku ...«

»Uglavnom tuđu ...«

»... Privući će vas sve što je neobično i neočekivano ali to je mač s dvije oštrice ...«

Mornar s bijelom kapom gledao ih je upitno.

»Džin-tonik, kapetane ... Poslije džina džoint!«

»Zar se ti ne bojiš, Sebastijane?«

»Nisu opljačkali apoteku, ne strahuj.«

»Ne mislim o tome... Zar se ti ne bojiš smrti, Sebastijane?«

»U svakom slučaju više se plašim života... Kakav mučni izdanak! Znaš li da sam ja rođen u porodici radnika, da ne kažem proletera... Školovao sam se stipendijom određenom za najbolje mlade radnike... I danas sam radnik, ali više nisam najbolji, ni mlad...«

»Je li ovo naš high life? Koliko li će trajati?«

»Nije važno... Ubuduće će biti samo „haj“... Znaš, čovjek može živjeti 100 godina a da ipak prođe kraj života. Ali meni se to nije dogodilo... Čuj ovo, oborilo me kada sam prvi put čitao: Neka pogrebna poduzeća, u našim gradovima, pokapaju mrtve čak u devet klasa, već prema kvaliteti komfora i pompe... Zamisli sad čovjeka koji se čitav život bori protiv socijalnih razlika i klasa a kad umre, sahrane ga kao pripadnika osme klase...«

»Zamišljam...«

»... Ili ovo: Zibecija je kamion udario tako jako da mu se lubanja rasprsnula a mozak odletio na drugu stranu ulice i pao na pločnik. Taj dio njegova tijela čuvao je poslije naoružani karabinjer koji je okupljenima rekao: „Nisam vjerovao da jedan komunist ima tako veliki mozak!“... Je li ti dosta... Nije? Hoćeš li još? Da ti čitam o djevojci uzetih donjih ekstremiteta koja je za samo 12 godina svršila osnovnu školu, ekonomsku i fakultet s natprosječnom ocjenom, o djevojci koja je 236. na listi nezaposlenih, o ljudima u podravskoslatinskom SIZU za zapošljavanje koji nisu dovoljno hrabri da je prime na posao, ali su dovoljno drski da je ne prime... Ili da ti pričam o mojoj šesnaestogodišnjoj susjedi, premladoj, koja je oboljela od šećerne bolesti... Znaš li što to znači — svakog dana bum-pištoljem-injekcijom u vlastito tijelo... dok je živa, radati najbolje nikako, patiti čitav život — svakako! He, he, he, he... Amerikanci i Rusi u svemiru, Kinezi kopaju podzemna skloništa — u nemiru... Ne mogu podnijeti neke stvari... A nemaju lijek protiv hunjavice... Ajmo, kopati rovove, pod zemlju, dabome, uskoro ćemo je imati puna usta... POD ZEMLJU... Ali onamo ćemo ionako stići, čemu tolika žurba?«

Sebastijan se smijao morbidno, odsutno.

»Puši, draga, ne nudim ti kraljevsku Koronu ali nudim ti kraljevsko uživanje... Duboko udiši... evo ovako... važno je da se dim i kisik miješaju... Lijepa si. Gle, kosa ti postaje sve više glatka, obrve sve tanje, oči izrastaju sve krupnije... Nisi skoro prosječna djevojka, draga, sve više si nalik savršenoj Boticellijevoj ženi: sedmina tvog lica pripada kosi, druga bradi, treća razmaku između nosa i usta... Tvoj prćasti nosić izravna se, lice ti je ovalno a pūt posve čista...«

»Znaš li da je Luj jednom bio poslužen sa 245 jela?!«

»Koji Luj?«

»XV!«

»Dobro je što si ovdje, a ne na onoj zabavi. Bilo bi mučno gledati tvoje maturante kako puše „Marlboro“, a nemaju novaca ni za „Dravu“, i tvog nespretno galantnog oca koji nenaviknuto i sporo propušta hiljadarke kroz prste, sudjelujući u tomboli, u korist maturalne ekskurzije na koju ti, ionako, neće dopustiti da otputuješ... Potrošit će tamo na piće mnogo više od isplaniranog, zbog čega će tebe i tvoju mater još danima ganjati, u noćnim košuljama, po susjedstvu...«

ZAR SE TI NIČEGA NE BOJIŠ?

»Ne ispuštaj odmah dim, zadržavaj ga u plućima, otprilike dok nabrojiš do deset...«

»Jesam li ti rekao da sam ja nekoć slikao...? Trebali su mi organizirati izložbu u tvornici.«

»Nisi mi rekao... A jesu li?«

»Bi da nisam otišao na studij... Tamo je sve počelo...«

»I ja sam željela studirati... trgovinu... vanjsku ili unutrašnju... i jezike... ali ostat će to samo na želji...«

»Pusti studij, draga, na prvoj godini studentice su, uglavnom, upisane, na drugoj su zaručene... na trećoj su već trudne...«

»Cimer ti je bio Pakistanac?«

»Aha... Tamo je počelo...«

»Kako je počelo?«

»Ne sjećam se točno... U bijegu, iz radoznalosti... Želiš li i ti slikati, uzmi kist, slikat ćemo zajedno, ovdje svi slikaju...«

»Možete osnovati likovnu koloniju.«

Sebastijan se naslonio na izmišljene štafelaje. »Vidiš li ono što ja vidim?«

»Čovječe oko može razlikovati oko 1000 nijansi boja.«

»To je siromašno malo, ja mogu mnogo više, mnogo više.«

»Nisu li to male čulne obmane?«

»Ovo nisu male čulne obmane... Istina, ovaj brod nije upisan u „Goth almanah“, ali je ispravno registriran po članu 61 KZ-a...«

Na ulazu u dvoranu stoje ukipljeno postrojeni, dvoje po dvoje, maturanti Srednje tekstilne škole koji ni u ovom svečanom času ne mogu posve zaboraviti kamgarn i štrajhgarn, ševiot i regeneriranu (šodi, mungo i alpaka) vunu...

U njima još nedoživljeno spokojstvo.

»Jesu li to Mauri?«

»To nisu Mauri. To su bački Cigani pod maurskim arabeskama...«

»Htjela bih ti sve reći, Sebastijane.«

»Osjećaš li potrebu da govoriš?« Ne obuzima li te nešto poput blaženstva?

NE OBUZIMA LI TE NEŠTO POPUT BLAŽENSTVA!

»Reci sve što želiš, Silvija.«

Maturanti razgrću mučnu zavjesu što je visjela osjetno prisutna, od stropa pa sve do poda — i započela je svečanost. Mjesna pop-grupa dočekala ih je Straussovom »Wiener-Bonbons« valcerom, ali on je zvučao gorko i nije mogao razveseliti nekoliko najizduženijih lica maturantica.

»Želim te, Sebastijane.«

»Kad sam bio dječak, stric mi je poklonio kino... ono kao durbin, ako si ikad vidjela... Okrećeš ga polagano ispred oka i gledaš besplatno fantastične i neponovljive mozaike... Ne miči se, da mi ne porušiš fantazmagorije...«

»Kako sam dobila onaj posao, pitaš? Lako... Nitko ga nije htio... Jer trebalo se ustajati ujutro u 4 i 30, od 5 do 7 prodavati kruh a onda odlaziti u radnju...«

»Znaš šta, Uzorita? Ja mislim da se danas više djevojaka zaposli preko kurca nego preko natječaja... Ali ti si to morala prihvatiti, zar ne? Morala si se zaposliti jer otac te tjerao iz kuće. Nisi mogla doživotno ostati na njegovoj bakterskoj grbači... O, Uzorita, za koga li si godinama čuvala svoju patrijarhalnu nevinost? Za NJEGA silovnog i buljičavog... Uvijek si mi govorila: neću, ne mogu, ne smijem... Godinama su svi tvoji odgovori počinjali sa „ne“... Uzorita, imaš li za mene koju drugu riječ?«

»Čija je ono fotografija?«

»Ne slušaš me, Uzorita... Tamburaša Junkya koji je otišao na svoje posljednje putovanje, ne mareći za svoje srčane zaliske, pluća i jetru...«

»Ahhhh!«

»Ti si druga djevojčica kojoj sam poklonio cvijeće... Prva je bila neka mala koja me zaustavila na putu za fax, ispred Tehničkog fakulteta:

»Striček, kupite cvijeće!« Nudila je poljsko cvijeće.

»Dinar.« I ona je bila ozbiljna.

»A cvijeće?«, ona spuzi s niskog kamenog zida.

»Onda ni ja neću cvijeće«, kaže mala.

»Hvala.«

»A pošto je?«, pitam malu prodavačicu, ozbiljno.

»Uzmi!« Izvadim dinar iz džepa i pružim joj ga.

»Neću ga, ne treba mi.«

Pomisli. »Dobro.« Uzmem cvijeće, dam joj dinar i ponovno pružim cvijeće: »A sada ga ipak uzmi, ja ti ga POKLANJAM.« Tek tada ga je uzela nazad...

»Opusti se... leti... letimo kao velike ptice...«

»U bolje krajeve...«

»Čuješ li Janis Joplin, čuješ li Jimi Hendrixa... Tvoji maturanti najviše plešu valcer i jedva čekaju da umukne pa da čuju nešto od

domaćih pop-grupa, možda Deep Purple... To su oni od čije je svirke oglušila Engleskinja Mary Ann Price...»

Oko stolova određenih za goste sjedili su rijetki roditelji slavljenika, svi odreda obučeni u crno — valjda u odijelima u kojima su se vjenčali ili u onima koja su, uvijek spremni na sve, čuvali za slučaj nagle smrti — sretni što su ih djeca nadmašila u životu ili nesretni jer im djeca u tome nisu uspjela. Sjede još nezagrijani i neopušteni i nastavljaju svoje beskrajne razgovore o djeci koja bježe sa zemlje, o kišnoj godini i Dunavu koji će opet preplaviti nasipe, ili o svojim tvorničkim normama, o skupoći koja je svakim danom sve veća.

Jedan »putnik« pokraj njih volio je svoju suputnicu, nježno.

»Vidiš ostale, sve sami egoisti, narcisoidni tipovi koji dolaze ovamo sami, sebi dovoljni. Rijetki ovamo dovode i svoje djevojke jer ih nemaju... To su bitange... Ja ću se poslije ovoga opet vratiti benzinskoj pumpi... Je l' tebi ne smeta što radim na pumpi... Ali i ja ne valjam... i mene bi trebalo kazniti... Napusti me, Uzorita, dok te još nisam unesrećio... Ja sam stari hahar koji nije osjetio ni sve zemaljske radosti, a traži vanzemaljske... Ovo sada... Čuješ li glazbu malih anđela... prepusti se njihovu ritmu... i leti... leti... odleti...«

»Draga, ovo slavlje pod otvorenim nebom, nije li to jače od tvoje KV-maturalne zabave? Ova još nečuvena glazba, nije li starija od Straussovih 3/4 taktova... Ne rađa li tvoja trudna razrednica da mjera ne bude iznevjerena...«

»Prelijepo je da bi vječno trajalo, a tako je sve jednostavno, do začudnosti...«

OSJEĆAŠ LI UŽASNU SREĆU, DRAGA!

»Počnimo se i mi radovati... Ovo kucanje u našim sljepoočnicama, nisu li to udarci naše zle sudbine...«

Stjepan Tomaš